

Bijlage: Toelichting bij brief ‘Interlandelijk geadopteerden en hun biologische ouders verdienen (financiële) steun’

In deze toelichting wil het Nederlandse Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) het kabinet meer inzicht bieden in wat een rootszoektocht voor een geadopteerde kán inhouden en welke obstakels hiermee gemoeid kunnen zijn. Het biedt een nadere onderbouwing voor de oproep om een rootsfonds in te richten waaruit de geadopteerde een individuele financiële tegemoetkoming kan krijgen voor diens rootszoektocht.

Praktische obstakels

Een zoektocht van geadopteerden naar afstammingsinformatie wordt helaas vaak bemoeilijkt door praktische belemmeringen, zoals fouten of misleidende informatie in adoptiedossiers (als er al dossiers zijn). Ook zijn er kosten verbonden aan een zoektocht in het herkomstland (tolken en gidsen, visa, vertalers van documenten). Zoeken in het land van herkomst is soms ook niet ongevaarlijk. In het land van herkomst kunnen de personen die destijds betrokken waren bij de adopties nog altijd actief zijn. Herkomstlanden willen ook lang niet altijd meewerken bij het verifiëren van de authenticiteit en correctheid van documenten. Bovendien hangt aan een DNA test ter verificatie of als laatste strohalm ook een prijskaartje. Kosten waar geadopteerden grotendeels alleen voor komen te staan. Hulp en ondersteuning daarbij vanuit de overheid, die verantwoordelijk is voor het toezicht op interlandelijke adopties, is daarom, mede vanuit mensenrechtenperspectief, noodzakelijk. Die hulp komt in ons land onvoldoende van de grond.

Het NJCM herhaalt daarom haar eerdere oproepen nu ook aan het nieuwe kabinet.¹

Zoekbehoefte en waarheidsvinding

Het moge duidelijk zijn dat onder geadopteerden sprake is van de behoefte om te zoeken naar hun afkomst. Het NJCM verwijst hierbij naar de uitkomsten van het CBS-onderzoek dat op verzoek van de commissie Joustra is uitgevoerd.² Het CBS kreeg de opdracht te onderzoeken in hoeverre de behoefte om te zoeken leefde onder een grotere groep geadopteerden. Het CBS-onderzoek toont aan dat de meeste geadopteerde personen zoeken of op zoek willen gaan naar meer informatie over hun adoptie en achtergrond.

Het is een volstrekt natuurlijk psychosociaal proces meer te willen weten over je afkomst. Het moment waarop het verlangen ontstaat om informatie over je ouders te zoeken, kan echter van persoon tot persoon verschillen. Een geadopteerde kan al vroeg in zijn of haar kindertijd vragen ontwikkelen over zijn of haar afkomst.

Vaak ontstaat de interesse na belangrijke gebeurtenissen in het leven, zoals de overgang naar adolescentie of jongvolwassenheid, zelf vader of moeder worden, het overlijden van een adoptieouder of bij ziekte in de familie.

¹ Het NJCM schreef eerder brieven over dit onderwerp. Zie de brieven van NJCM 6 september 2021 [\[link\]](#) en 22 maart 2022 [\[link\]](#), opinieartikel, NRC, 7 april 2022, ‘Zoeken naar je roots. Waarom er een fonds moet komen voor geadopteerden’ [\[link\]](#), en de Volkskrant, 5 juni 2024, ‘Opinie: Richt een rootsfonds op zodat geadopteerden hun biologische ouders kunnen vinden’ [\[link\]](#).

² CBS Publicatie, 8 februari 2021, Interlandelijke adoptie in Nederland, Leefsituatie, welzijn en zoekgedrag van geadopteerde volwassenen [\[link\]](#).

De behoefte van een geadopteerde om meer te weten te komen over zijn of haar identiteit hangt overigens niet af van de omstandigheden waarin de geadopteerde is opgegroeid (vooral niet van de vraag of hij of zij een gelukkige jeugd en ontwikkelingsmogelijkheden heeft gehad in het ontvangende land). Verder hangt het meer willen weten over de eigen identiteit ook niet af van de psychologische impact die de adoptie heeft gehad op het leven van de geadopteerde.

Voor een groep geadopteerden gaat het 'zoeken naar je wortels' niet alleen om het zoeken naar biologische familieleden en meer te weten komen over de cultuur van het herkomstland. Voor hen is het ook van groot belang om te achterhalen wat er (werkelijk) is gebeurd rondom hun adoptie. Het gaat dan om het verloop: vanaf het moment dat de biologische moeder en het kind van elkaar zijn gescheiden tot aan de adoptie van het kind³, en hetgeen buiten de rechtstreekse waarneming van de Nederlandse overheid bleef (maar wat niet zo had mogen zijn), met als gevolg dat ongeregelde zaken konden plaatsvinden. Het gaat in bepaalde gevallen zelfs om het oplossen van strafbare feiten, zoals oplichting, ontvoering, verduistering van staat, valsheid in geschrifte, kinderroof en kinderhandel. Hoewel officiële cijfers vooralsnog missen, schat het NJCM in dat steeds meer mensen met een adoptiegeschiedenis zullen willen gaan zoeken, nu er aanhoudend aandacht is geweest in de media voor adoptieschandalen. En dat een substantieel aantal geadopteerden dan zal stuiten op het feit dat diens adoptiedossier onjuistheden bevat.

Zo blijkt uit het eerdergenoemde CBS onderzoek dat bij tweederde van de geadopteerde personen die op zoek is gegaan naar informatie over hun achtergrond, er informatie niet juist is, zoals de geboorteakte of de naam van de biologische moeder/vader. Er zijn vele verhalen bekend van interlandelijke geadopteerden die voor het voldongen feit zijn komen te staan dat met hun identiteit en andere gegevens is geknoeid, of dat ze zelfs zijn ontvoerd, omwille van adoptie.⁴ Het is dus belangrijk om het waarheidsgehalte van de informatie in het adoptiedossier zo vroeg mogelijk te controleren. Hiervoor zijn onderzoekshandelingen nodig om de informatie te verifiëren. Dit omvat een zoektocht in het land van herkomst, zelfstandig of met de hulp van een landspecifieke organisatie die rootsonderzoeken uitvoert. Geadopteerden moeten zelf vragen kunnen stellen aan de biologische ouder(s) of andere familieleden over de ware toedracht van hun adoptie.

Het bevragen van andere personen die in de adoptiedossiers worden genoemd en die een rol hebben gespeeld in de adoptieprocedure in het land van herkomst, zoals vroedvrouwen, personen die in de kindertehuizen hebben gewerkt, notarissen, getuigen en artsen die de gezondheid van het kind na de geboorte hebben onderzocht, is ook van groot belang in het waarheidsvindingsproces.

Het uitvoeren van DNA-onderzoek is een belangrijke rol gaan spelen in het proces van waarheidsvinding. DNA-onderzoek heeft de afgelopen jaren aan populariteit gewonnen, ook onder geadopteerden. Verschillende geadopteerden waren in het (nabije) verleden in staat om de personen op te sporen die op de adoptiedocumenten vermeld stonden als hun biologische ouder(s), om er vervolgens na het uitvoeren van DNA-testen achter te komen dat ze geen familie van elkaar waren. Er zijn geadopteerden die zo'n DNA-test pas uitvoerden nadat ze jarenlang contact hadden gehad met de personen die als moeder in het adoptiedossier vermeld stonden. Vanwege de verhalen over bedrog die de ronde deden, wilden ze toch verder onderzoek doen. Deze geadopteerden belandden vervolgens in een enorme emotionele achtbaan.

³ Om welke (échte) reden en onder welke omstandigheden het kind in een kindertehuis is beland, en of de adoptie van het kind daadwerkelijk door de biologische ouders gewild was.

⁴ Vriendin, 15 juli 2018: "Yanien werd als kind ontvoerd en geadopteerd: 'Ik ben voor het leven getekend.'" [\[link\]](#), Nederlands Dagblad, 15 mei 2021: 'Valse papieren. Onze dossiers kunnen de prullenbak in. Ze bieden geen enkel aanknopingspunt in onze zoektocht' [\[link\]](#)

Ze zijn slachtoffer van (mogelijke) misdaden die tegen hen zijn gepleegd.⁵ En, waar is de echte moeder dan? Zij moeten hun zoektocht dan hervatten op basis van een dossier met valse informatie.⁶ In feite moeten ze dan vertrouwen op een match uit een DNA-databank. Dit geldt ook voor geadopteerden die maar heel weinig informatie hebben over hun afkomst, waardoor de kans op een succesvolle fysieke zoektocht vrijwel nihil is. De enige optie is dan om te wachten op een DNA-match met een familielid dat toevallig ook zijn of haar DNA in een DNA-databank heeft achtergelaten.

Kortom, het zoeken naar afstammingsinformatie is een complex, arbeidsintensief, tijdrovend en kostbaar proces.⁷ De noodzaak om naar afstammingsinformatie te zoeken en de wijze waarop de geadopteerde dat wenst te doen, dient op passende wijze te worden ondervangen. Mede omdat het door de staat georganiseerde toezicht in interlandelijke adoptie heeft gefaald, zou zij naar de mening van het NJCM haar verantwoordelijkheid moeten nemen hierin.

Natuurlijk zijn niet per se alle interlandelijke adoptieprocedures onrechtmatig verlopen. Dit neemt niet weg dat iedere geadopteerde de (financiële) mogelijkheid moet hebben op zoek te gaan naar de eigen roots en de omstandigheden van hun adoptie te kunnen onderzoeken.

Eigen regie geadopteerde

In de nota van 8 juni 2024, over de Uitvoering aangenomen moties interlandelijke en binnenlandse afstand en adoptie, schrijft de toenmalige minister voor Rechtsbescherming Franc Weerwind het volgende⁸:

“De motie verzoekt om aanvullende ondersteuning aan geadopteerden. Deze signalen zijn al langer bekend, in het bijzonder waar het gaat om individuele tegemoetkoming op verschillende vlakken. De wensen onder geadopteerden zijn echter divers. Tevens voorziet de motie niet in dekking van aanvullende ondersteuning. De komende periode wordt daarom gebruikt om in samenspraak met geadopteerden en INEA⁹ scherp in beeld te krijgen waar ondersteuningsbehoefte gewenst is. De Kamer zal hierover dit najaar worden geïnformeerd. Het is aan uw opvolger om ter zake, in samenspraak met de Kamer, keuzes te maken.”

Juist nu de ondersteuningsbehoefte onder geadopteerden divers kan zijn, is naar de mening van het NJCM het oprichten van een rootsfonds waar individuele geadopteerden een financiële tegemoetkoming kunnen krijgen, een zeer passende oplossing. Hiermee kan iedere geadopteerde bepalen hoe hij of zij de ondersteuningsbehoefte invult, zonder afhankelijk te zijn van de wensen en behoeften van anderen. Ook omdat geen één rootszoektocht hetzelfde is. Een voorbeeld, zelfs als geadopteerden uit dezelfde kinderopvanginstelling komen, betekent dit niet dat ze dezelfde geboorteplaats hebben.

⁵ Er is veel literatuur te vinden over de psychosociale impact van adoptie, waaronder hechtingsproblematiek, maar de impact van misstanden is daarin nog erg onderbelicht.

⁶ Het is goed mogelijk dat zij alleen nog maar kunnen wachten op een DNA-match.

⁷ Landspecifieke belangenorganisaties van geadopteerden hebben met vallen en opstaan op eigen kracht, met inzet van hun eigen tijd, zonder enige ondersteuning vanuit de overheid de kennis en methodieken (en programma's zoals family tracing en family reunification) ontwikkeld om geadopteerden te ondersteunen bij het zoeken naar hun familie en bij de waarheidsvinding.

⁸ Nota van 8 juni 2024, kenmerk 5507776, de Uitvoering aangenomen moties interlandelijke en binnenlandse afstand en adoptie, punt 3, Kernpunten [\[link\]](#).

⁹ Het expertisecentrum is er voor o.a., geadopteerden met vragen over Identiteit, Nazorg, Erkenning en Adoptievraagstukken. In juni 2021 is een projectteam van het ministerie van Justitie en Veiligheid gestart met de opdracht om een expertisecentrum interlandelijke adoptie in te richten. Vanaf maart 2023 heeft het de naam INEA gekregen.

Obstakels voor het zoeken in groepen

Verwijzend naar de subsidieregeling die is bedoeld voor financiering van gezamenlijke rootsreizen (voor een groep van tenminste vijf personen) via landspecifieke belangenorganisaties,¹⁰ en die (financiële) ondersteuning bij rootszoektochten van individuele geadopteerden en DNA-onderzoek uitsluit, het volgende. Een kindertehuis staat niet te wachten op groepen geadopteerden uit het Westen voor de deur, die de taal niet spreken en de omgangsvormen niet kennen en confronterende vragen stellen. Ondanks dat het kindertehuis de gemene deler is, zal elke geadopteerde zijn eigen weg blijven gaan. Het kan ook gebeuren dat het geadopteerde kind naar zijn geboorteplaats reist, maar te horen krijgt dat de biologische familie honderden kilometers verderop is gaan wonen. In dat geval zal de geadopteerde zijn zoektocht ergens heel anders moeten voortzetten.

En als er een biologische moeder of ander familielid wordt gevonden (dit gebeurt overigens niet zomaar tijdens de rootsreis zelf, en er gaat vaak veel dossier- en veldwerkonderzoek aan vooraf), dan moet hier integer mee worden omgegaan, ook in verband met de privacy van de biologische familieleden. Verder komt het voor dat de geadopteerde tijdens zijn rootsonderzoek ontdekt dat bepaalde informatie in de adoptiedocumenten niet klopt, en eigenlijk helemaal niet op de juiste plek zoekt. De geadopteerde moet dan elders gaan zoeken, maar in een groepsreis, wordt hij of zij daarin belemmerd.¹¹

Individuele rechten geschonden

Er is een individueel recht geschonden, namelijk dat van de geadopteerde en dat van zijn of haar biologische ouder. Met deze regeling wordt het recht echter vanuit een collectief perspectief bekeken. Het zoeken naar informatie over iemands ouders en biologische verwanten in het land van herkomst, is een complexe activiteit waarbij individueel moet worden beoordeeld wat nodig is, afhankelijk van de kwaliteit en de hoeveelheid informatie in het adoptiedossier. Een zoektocht is een persoonlijk proces en het vinden van de juiste puzzelstukjes kan jaren duren.¹² Het is niet zo dat als een geadopteerde begint met zoeken, hij of zij meteen iets zal vinden. Elk land heeft zijn eigen taal, cultuur, gewoonten en taboes en bovendien zijn er grote verschillen binnen het land zelf.

Keuzevrijheid en individuele financiële ondersteuning

De geadopteerde die achter de waarheid rondom zijn of haar adoptie wil komen, moet zelfstandig onderzoek kunnen doen (zowel in Nederland als in het land van herkomst), zonder afhankelijk te zijn van het rootsonderzoek van andere geadopteerden.¹³ Het persoonlijke aspect van een rootsonderzoek betekent dat geadopteerden zelf de controle moeten kunnen houden over hoe zij dit vorm willen geven. De geadopteerde moet hierin keuzevrijheid hebben.¹⁴ Praktische begeleiding door een land specifieke (belangen)organisatie die geadopteerden en families in het buitenland probeert te herenigen, kan welkom zijn, maar moet gericht zijn op de individuele geadopteerde en zijn of haar persoonlijke verhaal, wensen en behoeften. Geadopteerden die samen op rootsreis willen, kunnen dit altijd zelf of via een belangenorganisatie organiseren.

Het NJCM pleit in die zin dus ook voor het keuzerecht waarbij de geadopteerde zelf de regie houdt over diens eigen rootszoektocht.

¹⁰ Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden, Stcrt. 2022, 27555.

¹¹ In de documentaire rechtsherstel voor geadopteerden uit Indonesië (maar wat ook voor geadopteerden uit andere landen kan gelden), legt bloot wat de complicaties zijn bij de uitvoering van de subsidieregeling voor groepsrootsreizen, met daarbij een toelichting op keuzevrijheid en de noodzaak om een geadopteerde individueel tegemoet te komen. [link](#)

¹² Deijle D., 'Postpakketjes van Overzee', Uitgeverij Bronsgreun, 2020.

¹³ Overigens is niet voor elk land een dergelijke organisatie.

¹⁴ Deijle, D. "Bezwaar subsidieplan generieke ondersteuning", OJAU, 16 augustus 2022.

Voorbeeld fondsen

Bij herhaling wijst het NJCM naar andere fondsen voor slachtoffers die Nederland in het verleden heeft opgericht voor zaken die buiten het reguliere aansprakelijkheidsrecht zijn geplaatst.

Zo komen transgender personen die in de periode tussen 1 juli 1985 en 1 juli 2014 een fysieke transitie hebben ondergaan, uitmondend in de wijziging van de geslachtsregistratie in de geboorteakte, ook in aanmerking voor een tegemoetkoming. Het gaat om € 5.000 per persoon vanwege inbreuk op de lichamelijke integriteit. Destijds werd daarbij gezegd dat het belangrijk is, het leed van transgender personen onder ogen te zien en daarvoor erkenning, tegemoetkoming en excuses aan te bieden.¹⁵

Enkele andere voorbeelden:

- Tijdelijke Regeling Slachtoffers Jeugdzorg (reeds vervallen): € 5.000 per persoon
- Kinderen van slachtoffers van de Toeslagaffaire: € 2.000 - € 10.000 per kind
- Rawagede slachtoffers: € 20.000 per persoon
- Meldpunt seksueel misbruik RKK Platform Bijstand: € 5.000 tot € 100.000 per persoon
- Schadevergoeding voor slachtoffers van asbest: € 21.269 per persoon
- Chrom 6: € 4.000 tot € 40.000 per persoon

In navolging, kan een fonds voor interlandelijk geadopteerden dus ook worden opgericht, ongeacht hun land van herkomst en de periode waarin ze geadopteerd zijn. Het hoeft ook niet bekend te zijn of ze illegaal geadopteerd zijn of niet.

Verdragsrechtelijke verplichtingen van de staat

Het in de brief bij deze bijlage genoemde artikel 8 EVRM verplicht de lidstaten er niet alleen toe zich te onthouden van willekeurige inmenging (negatieve verplichting); de staten moeten in bepaalde omstandigheden ook actief stappen ondernemen om inmenging door derden te voorkomen (positieve verplichting). Dit geldt dus ook voor Nederland. Deze positieve verplichting kan inhouden dat maatregelen worden genomen om de eerbiediging van het privéleven ook in de onderlinge betrekkingen van personen te waarborgen. Hieronder valt, onder andere, het recht van een kind om te weten van wie het afstamt. De Hoge Raad en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) hebben het recht op persoons-identificerende informatie en het belang van het kind om niet lang in onzekerheid te verkeren over zijn afstamming, op grond van artikel 8 EVRM erkend. De reikwijdte van artikel 8 van het EVRM is echter breder dan slechts bescherming van iemands recht op afstammingskennis. Het recht op identiteit valt tevens onder de bescherming die deze bepaling biedt¹⁶, als ook het recht op informatie over gebeurtenissen in iemands jeugd.¹⁷ De conclusie is dat op grond van artikel 8 EVRM een persoon recht heeft op informatie over de omstandigheden waaronder die persoon ter wereld is gekomen¹⁸ en over gebeurtenissen in diens kinderjaren die van invloed waren op diens ontwikkeling als persoon¹⁹.

Ook is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) van belang. Dit is het eerste mensenrechtenverdrag dat expliciet het recht op behoud van de identiteit van het kind erkende. Dit verdrag geeft minderjarigen specifieke rechten.

¹⁵ Kabinet maakt excuses voor oude Transgenderwet, 30 november 2020 [\[link\]](#).

¹⁶ EHRM 20 december 2007 zaaknummer 23890/02, *Phinikaridou v. Cyprus*.

¹⁷ EHRM 7 juli 1989, zaaknummer 10454/83, *Gaskin v. Verenigd Koninkrijk*.

¹⁸ EHRM 13 februari 2003, zaaknummer 42326/98, *Odièvre v. Frankrijk*.

¹⁹ EHRM 20 december 2007 zaaknummer 23890/02, *Phinikaridou v. Cyprus*.

Artikel 7 van dit verdrag stelt het recht van het kind vast op een naam, een nationaliteit en het recht om diens ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. Artikel 8, tweede lid, IVRK legt een ondubbelzinnig verband tussen de identiteit van een kind en zijn of haar gezin. Ook wordt met de term 'gezinsbanden' een veel breder scala van personen bedoeld (zoals broers en zussen en andere familiebanden) dan alleen de ouders van het kind als belangrijk voor de identiteit van het kind.²⁰

Artikel 8, tweede lid, IVRK verplicht de staten die partij zijn de nodige maatregelen te nemen om de identiteit van een kind te herstellen wanneer deze onrechtmatig is ontnomen. Een geadopteerde die zijn of haar identiteit wil herstellen, kan dat alleen doen als hij of zij diens ware identiteit heeft kunnen achterhalen. Daarom is het ook belangrijk om te weten om te achterhalen wat er in het verleden, rondom de adoptie van de geadopteerde, is gebeurd.

Overigens hebben het VN-Kinderrechtencomité, dat toeziet op naleving van het IVRK - en ook andere VN-organisaties - in 2022 verklaard dat (onrechtmatig) geadopteerden recht hebben op het kennen van de waarheid over hun afstamming en dat zij daarbij hulp van de overheid horen te krijgen.²¹

Tezamen zijn de artikelen 8 EVRM en 7 en 8 IVRK van cruciaal belang om (zowel minder- als meerderjarige) buitenlands geadopteerden te helpen het contact met hun familie te herstellen en om kinderen die onder de hoede en bescherming van de staat staan of geadopteerd zijn, in een later stadium van hun leven hun wortels te laten traceren. Staten zijn niet alleen verplicht om bijstand en bescherming te bieden gericht op het herstellen van de identiteit van het kind, maar ook om ervoor te zorgen dat deze bijstand en bescherming geschikt is om dit doel te bereiken. Het IVRK geeft overigens niet aan welke vormen van bijstand en bescherming passend zijn, staten hebben daarin dus een discretionaire bevoegdheid.

Het NJCM is derhalve van mening dat de Nederlandse overheid de verantwoordelijkheid heeft om interlandelijke geadopteerden financiële bijstand te bieden zodat zij kunnen zoeken naar hun roots en het ware verhaal achter diens adoptie kunnen achterhalen. Het NJCM vraagt daarbij het kabinet rekening te houden met de tijdsdruk die geadopteerden ondervinden bij het zoeken naar afstammingsgegevens.

Het NJCM roept het kabinet invulling te geven aan haar verdragsrechtelijke verplichtingen. Meer concreet dient de Staat, zoals eerder aangegeven, individuele interlandelijke geadopteerden financieel te faciliteren bij het zoeken naar afstammingsinformatie (zowel in Nederland als in het land van herkomst en inclusief DNA-onderzoek) uit een op te richten rootsfonds.

²⁰ Tobin, The UN Convention of the Rights of the Child, maart 2019, Article 8 The Right to Preservation of a Child's Identity, p. 269

²¹ Joint statement on illegal intercountry adoptions [\[link\]](#).